

Elektrik Dağıtım İhaleleri ve Medya*

Electricity Distribution Tenders and Media

Şirin KARAL TEMUROĞLU**
Nurşen MAZICI***

Öz

Medya kuruluşlarının ticari ve endüstriyel örgütler olarak ele alındığı bu çalışmanın amacı, medyanın sahiplik yapısının ve iktidarla ilişkilerinin haber içerikleri üzerindeki etkisinin belirlenmesidir. 2000'li yıllarda doğal tekel konumunda olan Kamu İktisadi Teşebbüsleri'nin (KİT) yeniden yapılandırılması ve özelleştirmelerin hukuki altyapısının tamamlanmasıyla, enerji sektörü, medya sahiplerinin de içinde bulunduğu büyük sermayenin ilgi gösterdiği alanlardan biri haline gelmiştir. Günümüzde neredeyse büyük medya kuruluşlarının hemen hepsinin enerji sektöründe yatırımları bulunmaktadır. Bu kuruluşların bir kısmı elektrik dağıtım ihalelerine de katılmıştır. Bu doğrultuda, 9 Ağustos 2010 tarihinde gerçekleştirilen BEDAŞ, Gediz EDAŞ, Dicle EDAŞ ve Trakya EDAŞ ihalelerine yönelik haber, köşe yazısı ve söyleşiler nicel ve nitel içerik çözümlemesi temel alınarak incelenmiştir. Enerji sektöründe yatırımı bulunan medya organlarının, toplumun her kesimini önemli ölçüde ilgilendiren ve etkileyen birçok boyutu olan bu ihaleleri, siyasi ve ekonomik süreçlerden bağımsızca ve toplumsal bölüşüm ilişkilerini göz ardı eden bir anlayışla, teknik süreçlere indirgeyerek ele aldığı sonucuna ulaşılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Medya, Ekonomi Politik, Özelleştirme, Enerji, Nicel ve Nitel İçerik Çözümlemesi.

Abstract

The purpose of this study which considers media corporations as commercial and industrial organizations is to specify how media ownership structure and their relations to the government influence news content. Throughout the 2000s, energy sector has become one of the areas of interest of the large capital - which also consists of media owners- as a result of the restructuring and fulfillment of the legal infrastructure for privatization of the Public Economic Enterprises (PEE) which had been

* Bu makale, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Gazetecilik Anabilim Dalında hazırlanan doktora tezinden üretilmiştir.

** Doktora Öğrencisi, Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Gazetecilik Ana Bilim Dalı.

*** Prof. Dr., Marmara Üniversitesi, İletişim Fakültesi, İstanbul, Türkiye, nmazici@marmara.edu.tr.

in natural monopoly position until then. Nowadays, almost all prominent media organizations have investments on energy sector. Some of these organizations have applied to electricity distribution tenders. In this direction, the news report, opinion columns and interviews about BEDAŞ, Gediz EDAŞ, Dicle EDAŞ and Trakya EDAŞ tenders which occurred on 9th August 2010 are analyzed based on quantitative and qualitative content analysis. It is observed that media organizations investing in the energy sector treat these tenders - which have many dimensions relevant and influential to all segments of society – independently from political and economical processes by disregarding the relations of social distribution.

Keywords: Media, Political Economy, Privatization, Energy, Quantitative and Qualitative Content Analysis.

Giriş

1970’li yılların sonunda, serbest piyasa ekonomisi yanlısı politikaların uygulanmasında etkin olan IMF ve Dünya Bankası gibi kurumların da etkisiyle devlet müdahaleciliği, denetimi ve korumacı politikaların yerine, dışa açık bir ekonomi uygulamasının temelleri atılmaya başlanmıştır. Türkiye, Batı merkezli küreselleşmiş bir ekonomi düzenini öngören Washington Konsensüsü ile başlayan sürece 24 Ocak Kararlarının, 1980 Askeri Darbesi’nin uygun siyasi ve toplumsal ortamı yaratması ile katılmış, Türkiye ekonomisinin dünya ekonomisine (küresel ekonomiye) eklenmesi ve sermaye birikim sürecinin girdiği yeni yapılanmanın önü açılmıştır. Sadece ekonomide değil, devletin ve toplumun yapılanmasında da köklü değişimleri getiren neo-liberal politikaların uygulanmaya başlandığı bu süreçte, karma ekonomiden serbest piyasa ekonomisine geçilmiştir. Korumacı-devletçi kurumların tasfiyesini de içeren ekonomik istikrar tedbirleri ile liberasyon ve 1990’lı ve 2000’li yıllarda daha çok etkisini gösteren enerji sektörünün de dahil olduğu özelleştirmeler, bu iktisat programı aracılığıyla hayata geçirilmiştir.

1980 sonrasında enerji sektöründe serbest piyasa ekonomisinin gereklerine uygun bir yeniden yapılanma öngörülmüş, 1990’lı yıllarda buna yönelik adımlar atılmış; ancak mevzuatın tam oturtulamaması gibi eksiklikler nedeniyle tam anlamıyla hayata geçirilememiştir. Sektörde kurumsal açıdan dönüşümü ve serbestleşme ve özelleştirmeleri içeren yeniden yapılanma 2000’li yıllarda Adalet ve Kalkınma Partisi (AKP) hükümetleri döneminde ve 1999 yılında başlayan Avrupa Birliği’ne (AB) katılım sürecinin de etkisiyle hız kazanmıştır. Sermaye açısından bakıldığında, krizler sonucu kâr getiren alanların azalması yeni bir yatırım alanı olarak enerji sektörünü ön plana çıkartmış ve bu sektörü özellikle son dönemde büyük medya sermayesinin de yoğun olarak faaliyet gösterdiği sektörlerden biri haline getirmiştir. 2001 yılında kabul edilen 4676 sayılı “Radyo ve Televizyonların Kuruluş ve Yayınları Hakkında Kanun, Basın Kanunu, Gelir Vergisi Kanunu ile Kurumlar Vergisi Kanununda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun” ile medya sahiplerinin kamu ihalelerine girebilmesine yönelik kısıtlamanın kaldırılması dikey, yatay ve çapraz bütünleşmelerle yoğunlaşan ve diğer sektörlerle bütünleşen bir medya yapısını ortaya çıkarmıştır.

Özellikle 2000’li yıllarda, medya dışı yatırımlarını korumak ve diğer kârlı alanlarda büyümek amacıyla hız kazanan özelleştirmeler ve kamu ihaleleri aracılığıyla, iktidarla çıkar ilişkisi içinde kümelenmiş bir medya göze çarpmaktadır. Elektrik dağıtım özelleştirmeleri, kişilerin dünyayı anlamlandırma süreçlerinde ve kamusal iradenin oluşumunda büyük ölçüde etkili olan medya endüstrisinin, egemen sınıflar lehine ve çıkarına nasıl çalıştığını, siyasal iktidarla nasıl bir ilişki ağı içerisinde olduklarını ve günümüzde medyanın geldiği noktayı gözlemlemek açısından önemli bir örnek olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu doğrultuda çalışmanın amacı, medyanın mülkiyet yapısının, ekonomik ve politik ilişkilerin haber içeriklerine etkisini ortaya koymaktır. Sahipleri, söz konusu elektrik dağıtım ihalelerine katılmış olan Sabah, Akşam ve Habertürk ile enerji sektörünün farklı kollarında birçok yatırımı olan Doğan Grubu’na ait Hürriyet Gazetesi ve karşılaştırma olanağı sağlaması bakımından diğer gazetelerden farklı bir ideolojik yönelime sahip olan Cumhuriyet ve Birgün gazetelerinde konuya ilişkin yayımlanan içerikler araştırmaya katılmıştır.

Medyanın Ekonomi Politikği

Ekonomi politik, en dar kapsamlı haliyle toplumdaki üretim, tüketim ve bölüşüm ilişkilerini inceleyen bilim dalıdır ve Adam Smith, David Ricardo gibi düşünürlerle özdeşleştirilir. Şanlısoy’un (2007) da ifade ettiği gibi; “...klasik okul, ekonominin politikadan ayrılabilirliği ve ekonomik alanın egemenliği görüşünün geliştirilmesinde önemli bir rol oynamıştır. Ekonomi bilimi klasiklerde ‘ekonomi politik’ olarak ele alınmasına rağmen, politik alanın ekonomik yaşamdan ayrılmasının gerektiğini belirtmişlerdir” (s. 3-4).

Marx ve Engels’in ekonomi politığe bakışı ise diğer düşünürlerden farklıdır ve ekonomi politik kavramı altında genel olarak kapitalist toplumu incelerler (Üşür, 2003, s. 233). Marksist ekonomi politik, maddi üretim araçlarını ve üretim araçlarının sahipliğini baz alır. Marksist dünya ve tarih görüşü tarihsel materyalizme dayanır ve toplumu anlamada üretim biçimine ve mevcut üretim ilişkilerine odaklanır. İnsan zihni(bilinci), maddi yaşamının sonucu oluşur ve insanlık tarihi, insanların maddi ihtiyaçlarını üretme süreci içerisinde şekillenir. Toplumsal ve ekonomik gelişme, sosyal sınıflar arasındaki mücadeleyle şekillenen diyalektik bir süreçtir; yani kendi içinde karşıtlıklar yoluyla oluşur. Sınıflı toplumlarda, sınıflar arasında üretim araçlarının sahipliğinden kaynaklanan eşitsiz bir ilişki biçimi mevcuttur. Üretim araçlarını elinde bulunduranlar, aynı zamanda zihinsel üretim araçlarının da sahibidirler ve toplumun düşüncelerini kendi sınıf çıkarları neticesinde şekillendirirler; yani egemen sınıfın düşünceleri, toplumdaki egemen düşüncelerdir (Marx ve Engels, 2004, s. 50-51). Marx ve Engels’e göre üretim güçleri ve üretim ilişkileri altyapıyı yani ekonomik temeli oluştururken, kültür ve ideolojiyi yayan üst yapı kurumları hakim sınıfların tahakkümelerini sürdürebilmeleri amacıyla mevcuttur (Kellner, 2016, s. 133).

Medya alanında, klasik Marksizmle bağıny koruyan ekonomi politik yaklaşıma göre, medya içeriklerinin üretimi kapitalist toplumsal formasyondan bağımsız değildir. Ekonomi politik bilimi, nasıl toplumdaki üretim, tüketim ve bölüşüm ilişkilerini inceliyorsa; medyanın ekonomi politikği

de medya içeriklerinin üretim, tüketim ve dağıtım süreçlerini mevcut kapitalist ekonomik ve siyasi yapının içinde tarihsel gelişim ve toplumsal dönüşümleri de ihmal etmeden inceler. “Kitle iletişiminin bir toplumsal bağlamı vardır ve bu, kitle iletişim örgütünün içinde olduğu siyasal, ekonomik ve kültürel yapıları içerir. Özellikle iş dünyası; ortaklıklar, satın almalar ve birleşmeler ile firmaların dev şirketler halini almasını sağlamıştır” (Erdoğan, 2001, s. 282). Medya sektörü rekabete dayanan bir piyasa değildir, az sayıda firmanın yönettiği ve belirleyici olduğu oligopol bir yapıdadır (McChesney, 2006, s. 225). Bu bağlamda ekonomi politik yaklaşım, medyanın ticarileşmesi ve holdingleşmesi, reklamcılık ve medya mülkiyet politikaları üzerine odaklanır. Medya sistemiyle, bu sistemi oluşturan politikalara eğilerek üretim sürecinde sermayenin gittikçe artan rolünü göz önüne serer. Medya kuruluşlarını endüstriyel ve ticari örgütler olarak kabul ederken, medya içeriklerini de aynı zamanda ideolojik işleve sahip birer emtia olarak ele alır. Medya endüstrisinin, ürettiği ve dolaşıma soktuğu bu ürünlerin endüstriyelleşmiş yapı içinde nasıl üretildiği, dağıtıldığı ve tüketildiğinin yanında nasıl bir politik yapı ve sermaye-iktidar ilişkisi içinde yer aldığı da önemli noktalardandır.

Medya içeriklerinin üretiminde, kapitalist üretim tarzı ve sınıfsal ilişkiler ile medya kuruluşlarının yapı ve işleyişleri belirleyicidir. “İmgelerin metalaştığı sembolik üretim süreci içindeki dolaşım aşamaları, var olan iktidar ilişkilerinin de bir ifadesini oluşturur” (Çakmur, 1998, s. 117). Medyanın işlevi, mevcut toplumsal ilişkileri destekleyerek sürdürülmesine olanak sağlamasıdır. Ekonomi politik, kişilerin dünyayı anlamlandırma süreçlerinde ve kamusal iradenin oluşumunda büyük ölçüde etkili olan medya endüstrisinin egemen sınıflar lehine ve çıkarına nasıl çalıştığını, siyasal iktidarların medya politikalarını hangi koşullarda ve nasıl bir ilişki ağı içerisinde oluşturduklarını ortaya koymaya çalışır. Bu doğrultuda medya sahiplerinin, siyasal iktidarla ve sermayeyle ilişkilerini inceler. Bu yaklaşım, merkezine okuyucuyu/izleyiciyi/alımlayıcıyı değil, medya içeriğinin hazırlanmasına etki eden faktörleri koyar. “...Yaklaşım, anlamın, daha baştan üretim tarafında yaşanan süreç sonunda belirlendiğini kabul etmektedir. Bu anlamda, özneler de inşa edilmekte ve onlar pasif hale getirilmektedir. İzleyici, pasif tüketici konumundadır ama aktif olma olasılıkları da bulunmaktadır (Özer, 2012, s. 24-25)...”

Ekonomi politiğin eleştirel kuram içerisindeki diğer yaklaşımlardan ayrıldığı en önemli noktalardan biri de ideolojiye bakış açısidir. Eleştirel ekonomi politik, ideoloji kavramından ziyade kapitalist üretim tarzına; yani ekonomik temele, üretim ilişkilerinin belirleyiciliğine vurgu yapar. Marksist geleneğin ideolojiyi yanlış bilinç olarak kabul eden görüşünden ayrılmaz. Sembolik üretimin toplumsal gerçekliğe yönelik algıları yönlendirmesi ve çeşitli tahakküm yapılarının varlığı, yanlış bilinç kavramının kabul edilmesini gerektirir (Garnham, 1997, para. 28).

İletişim alanında ekonomi politik, kendi içinde farklı bakış açıları içeren, iletişimin farklı boyutlarına ağırlık veren birçok yaklaşım içermektedir. Herbert Schiller’in çalışmalarının öncülük ettiği Kuzey Amerika’da çevre ülkelerin, merkez ülkelere bağımlılığı ve uluslar arası iletişimde ortaya çıkan eşitsiz ilişkiler yaklaşımının temelini oluşturmuştur. Bu bağlamda, 1970’li yıllarda “medya emperyalizmi” tezi ortaya atılmıştır. Medya emperyalizmi tezi, medya içeriklerinin üretim ve dağıtımında, medya endüstrisinin örgütsel yapısında ekonomik, politik ve kültürel uluslararası bir hegemonyanın varlığının kabulüne dayanır (Erdoğan ve Alemdar, 2010, s. 378). Schiller, iletişim

ağlarının ve bu ağlara yönelik düzenlemelerin çoğu ülkede ABD'dekine benzer şekilde oluşturulduğu ve bu düzenlemelerin ABD kökenli çokuluslu medya şirketlerinin ürettiği içerikler için bu ülkeleri pazar haline getirdiği üzerinde durmuştur (Laughey, 2010, s. 76). Kitle iletişimi ve reklamcılık konusuna eğilen Symthe (1977) ise, kitle iletişimde tarihsel materyalizmi temel alanların "medyanın sermaye için hangi ekonomik fonksiyonu yerine getirdiği" sorusuna cevap araması gerektiğini belirtmiştir (s. 1). Noam Chomsky ve Edward S. Herman (2006) ise medya sektöründe yoğunlaşma, medyanın endüstriyelmesi ve küreselleşmesi, sistematik şekilde propaganda yapması gibi konulara yönelik olarak ekonomi politik bağlamında "Propaganda Modeli"ni geliştirmişlerdir. Propaganda Modeli, haberlerin çeşitli grupların çıkarlarına uygunluğuna bakılarak yayınlanıp yayınlanmayacağına karar verilmesi, muhalif unsurların olumsuz gösterilmesi, sadece istenilen mesajların kamuya aktarılması üzerinde durur (s. 81).

Batı Avrupa'da ise ekonomi politik geleneği içinde, Nicholas Garnham (2001), tarihsel materyalist gelenekle olan bağın yeniden inşa edilmesine ve medyanın daha genel bir ekonomik ve toplumsal yapı içinde ele alınması gerektiğine işaret eder (s. 126-130). Golding ve Murdock (2014) ise, "kültür endüstrileri"nin bir parçası olan medya kuruluşlarının, genel olarak endüstriyel yapıyla bütünleşmesi ve medyanın simgesel ürünlerinin insanların dünyaya ilişkin yargılarında ve dünyayı anlamlandırma süreçlerindeki etkisinin oluşturduğu ikiliğe dikkat çekerek bu iki faktörün etkileşimini öne çıkarmışlardır (s. 49).

Medya Sahipliği ve İktidar İlişkileri

Söz konusu ihalelere, Sabah gazetesinin sahibi Çalık Grubu ve Habertürk gazetesinin sahibi Ciner Grubu da katılmıştır. Çalık Grubu Dicle EDAŞ, Ciner ise BEDAŞ için teklif vermiştir. Hürriyet gazetesinin sahibi Doğan Grubu, elektrik dağıtım ihalelerine katılmasa da enerji sektörünün önemli aktörlerinden biridir. 2000 yılında Türkiye'nin en büyük özelleştirmelerinden biri olan Petrol Ofisi Anonim Şirketi (POAŞ) özelleştirmesiyle POAŞ'ın %51'ine sahip olmuştur. 2002 yılında ise POAŞ'ın geri kalan hisselerini satın alan Doğan Grubu, 2010 yılında sahip olduğu hisseleri Avusturyalı OMW grubuna satmıştır. 2000-2010 yılları arasında akaryakıt ve LPG alanındaki dağıtım faaliyetlerini Petrol Ofisi bünyesinde gerçekleştiren grup, Petrol Ofisi'ndeki payların 2010 yılı sonunda satılmasıyla birlikte yenilenebilir enerji yatırımlarına yönelmiştir. Bu dört medya grubunun enerji sektörünün elektrik üretimi, dağıtımı ve satışı, petrol sektörü, doğalgaz dağıtımı gibi farklı alanlarında birçok yatırımı bulunmaktadır ve birçok kamu ihalesinde varlık göstermişlerdir.¹ Türkiye'nin en büyük elektrik dağıtım bölgesi olan BEDAŞ ihalesini Akşam gazetesinin sahibi Mehmet Emin Karamehmet'in ortak olduğu MMEKA şirketi

1 Bu bilgiler söz konusu ihalelerin gerçekleştirildiği 2010 yılı Ağustos ayı verilerini içermektedir. Günümüzde söz konusu gazetelerin sahiplik yapılarında değişiklikler meydana gelmiştir. Çukurova ve Çalık grubu artık medya sektöründe faaliyet göstermemektedir. 2013 yılında Çukurova Grubu'na ait medya organlarına el konulmasının ardından Akşam gazetesini, Ethem Sancak satın almış ancak gazeteyi 2017 yılında Hasan Yeşiladağ'a satmıştır. Çalık Grubu'da Sabah gazetesini 2013 yılında yine iktidara yakınlığıyla bilinen Kalyon Grubu'na devretmiştir. Hürriyet Gazetesi ise 2018 yılında Milliyet Gazetesinin sahibi Demirören Grubu'na satılmıştır. Söz konusu holdinglerin enerji sektöründeki yatırımlarında da değişiklikler olmuştur. Enerji sektöründe medya sahiplerinin güncel durumu için bkz. <https://graphcommons.com/graphs/09426282-c311-4b39-be2c-1bd4f93b5771>

kazanmıştır. Benzer şekilde Sabah gazetesinin sahibi Çalık Grubu da 2009 yılında gerçekleştirilen Yeşilirmak EDAŞ (YEDAŞ) ihalesini kazanmış, 29 Aralık 2010 tarihinde ise YEDAŞ'ın gruba devri gerçekleşmiştir. Çalık Grubu özelleştirilmesi planlanan bölgelerden biri olan Dicle Elektrik'in ihalesine de katılmış, ancak kazanamamıştır.

Söz konusu yayın organlarının iktidarla ilişkileri de bu çalışma için önem taşımaktadır. Çalık grubu iktidara yakınlığıyla bilinen bir gruptur. 2007 yılında, TMSF tarafından el konulmuş olan Sabah-ATV Grubu'nun ihalesini kazanarak, 2008'de grubun devir işleminin gerçekleşmesinin ardından medyaya giriş yapan Çalık Grubu çok ilgi çekmiştir. Bu dönemde Çalık Grubu'nun CEO'su dönemin Başbakanı Recep Tayyip Erdoğan'ın damadı, şu anki Enerji Bakanı Berat Albayrak'tır. Grubun, Sabah, ATV ve Takvim gibi yayın organlarını içeren ihale için gereken parayı Vakıfbank ve Halkbank tarafından verilen kredilerle sağlamış olduğu TBMM'de de gündeme getirilmiş, Başbakanlık Yüksek Denetleme Kurulunun hazırladığı raporda bankaların verdiği kredilerde usulsüzlük olduğunu ortaya konulmuştur (Sönmez, 2010, s. 56).

Doğan, Çukurova ve Ciner gruplarına ait Hürriyet, Akşam ve Habertürk gazetelerinin iktidarla ilişkileri ise daha karmaşıktır. Ana akım medyayı temsil eden bu gazeteler, bu dönemde iktidar olan AKP Hükümeti ile zaman zaman yakın olmakla beraber bazı dönemlerde iktidarla ilişkileri çok iyi olmamaktadır. Örneğin, Doğan Grubu AKP iktidarının ilk döneminde hükümetle iyi ilişkiler içinde olsa da 2007 yılında AKP'nin tekrar iktidar olmasıyla, iktidarla ilişkisinin mahiyeti değişmeye başlamış, hükümetle karşı karşıya gelmiştir. Birgün ve Cumhuriyet gazeteleri ise hem sahiplik yapısı anlamında hem de ideolojik olarak diğer gazetelerden ayrılmaktadır. İki gazete de muhalif sol çizgiyi temsil etmekte olduklarından karşılaştırmalı bir çözümleme gerçekleştirebilmek amacıyla çalışmanın örnekleme dahil edilmişlerdir.

Elektrik Dağıtım Sektörünün Özelleştirilmesi

Sermayenin siyaset ve toplum üzerindeki tahakkümünü sistematik hale getiren bir proje olan neo-liberalizmin temel araçlarından biri olan özelleştirmeler, bu tahakkümün yeniden üretilmesinde önemli rol oynamaktadır (Angın ve Bedirhanoğlu, 2013, s. 75). Türkiye'de 1980'li yıllarda serbest piyasa ekonomisine geçiş, kamu kurumlarının özelleştirilmesini de içermektedir. Ancak, özelleştirme uygulamalarının yaygınlaşması esas olarak 1990'lı yıllarda hayat bulmuştur. 2000'li yıllarda ise, Uluslararası Para Fonu (IMF) programları ve AB'ye yönelik politikaların odağında, enerji sektörü başta olmak üzere birçok sektörde büyük ölçekli özelleştirmeler gerçekleştirilmiştir. 2002 yılından günümüze kadar AKP iktidarı süresince, doğal tekel konumundaki KİT'lerin yeniden yapılandırılması ve özelleştirmeler hükümetin ana hedeflerinden biri olarak önceki yıllara oranla çok yüksek boyutlara ulaşmıştır. Enerjinin yanında telekomünikasyon gibi birçok sektörde de serbestleşmenin sağlanabilmesi için bu sektörlerin hukuki altyapıları dönüştürülmüştür.

Elektrik sektöründeki dönüşüm, 1984 yılında 3096 sayılı kanunla, Türkiye Elektrik Kurumu (TEK) dışındaki kuruluşların elektrik üretimi, iletimi, dağıtımı ve ticareti yapabilmesinin önü açılarak, TEK'in tekel konumunun kaldırılmasıyla başlamıştır. Bu doğrultuda, Kayseri ve

Cıvarı Elektrik A.Ş., Çukurova Elektrik A.Ş. (ÇEAS), Kepez Elektrik A.Ş. ve Aktaş Elektrik A.Ş. faaliyete geçerek elektrik üretim, iletim, dağıtım ve ticaretine başlamışlardır. 1986 yılında 3291 sayılı kanunla TEK'in özelleştirilmesi öngörülmüş, Bakanlar Kurulu'nun 12.08.1993 tarih ve 93/4789 sayılı Kararıyla, Türkiye Elektrik Üretim İletim A.Ş. (TEAŞ) ve Türkiye Elektrik Dağıtım A.Ş. (TEDAŞ) olmak üzere iki ayrı iktisadi devlet teşekkülü halinde yeniden yapılandırılmıştır. TEAŞ'a, elektrik üretimi ve iletimi, TEDAŞ'a ise dağıtım ve satış görevleri verilmiştir.

22.02.1994 tarihinde kabul edilen 3974 sayılı kanunla, TEK'in yeniden yapılandırılmasının ve bu yapılandırma sonucu ortaya çıkacak teşebbüslerin özelleştirilmesinin önü açılmıştır. Aynı yıl, Anayasa Mahkemesi ilgili kanunun, TEK'in mülkiyet satışı yoluyla özelleştirilmesine yönelik hükümlerini iptal etmiştir. Ancak, TEK'in işletme hakkı devri yöntemiyle özelleştirilmesine yönelik 3096 ve 4046 sayılı kanunları kapsamında, Çayırhan Termik Santralinin 20 yıllık işletme hakkı özel sektöre (Turgay Ciner'e ait olan Park Termik'e) verilmiştir (TETAŞ Sektör Raporu, 2009, s. 3). 8 Haziran 1994 tarihinde kabul edilen 3996 sayılı kanunla, Yap-İşlet-Devret modeli, 16 Temmuz 1997 tarihinde kabul edilen 4283 sayılı kanunla ise özel sektör tarafından elektrik santrali kurulması, işletilmesi ve satışını içeren Yap-İşlet modelleri getirilmiştir.

2001 yılında kabul edilen 4628 sayılı "Elektrik Piyasası Kanunu" ile TEAŞ özelleştirme amacıyla yeniden yapılandırılmıştır. Bu doğrultuda TEAŞ faaliyetleri bakımından elektrik üretiminden sorumlu Elektrik Üretim Anonim Şirketi (EÜAŞ), iletiminden sorumlu Türkiye Elektrik İletim A.Ş. (TEİAŞ) ve toptan satışından sorumlu Türkiye Elektrik Ticaret ve Taahhüt A.Ş. (TETAŞ) olmak üzere üçe ayrılmıştır. TEİAŞ, elektrik iletiminde halen tekel konumundadır.

17 Mart 2004 tarihinde yayınlanan ve elektrik sektöründe gerçekleştirilecek düzenleme ve özelleştirmelerin çerçevesini belirleyen "Elektrik Enerjisi Sektörü Reformu ve Özelleştirme Strateji Belgesi" doğrultusunda, TEDAŞ, 2004/22 sayılı Özelleştirme Yüksek Kurulu (ÖYK) Kararı ile özelleştirme kapsam ve programına alınmıştır. Bunun sonucunda Türkiye, Enerji Piyasası Düzenleme Kurumu (EPDK) tarafından dağıtım lisansı verilmek üzere, 21 dağıtım bölgesine ayrılmıştır. Dağıtım özelleştirmelerinde, varlıkların mülkiyeti TEDAŞ'ta kalmakla beraber, hisselerin blok satışına dayalı İşletme Hakkı Devri (İHD) yöntemi kullanılmıştır (EPDK, 2010, s. 100). Ayrıca, işletme hakkını alan şirketler bölgesel tekel konumuna gelmişlerdir. 2008 yılında elektrik piyasasında başlayan dağıtım özelleştirmelerinin tamamlanması ise 2013 yılında gerçekleşmiştir.

9 Ağustos 2010 tarihinde BEDAŞ, Gediz EDAŞ, Dicle EDAŞ ve Trakya EDAŞ bölgelerinin özelleştirilmesine yönelik ihale gerçekleştirilmiştir. İstanbul-Avrupa Yakası bölgesine hizmet veren ve Türkiye'nin en fazla aboneye sahip dağıtım bölgesi olan BEDAŞ, 2 milyar 990 milyon dolara İş-Kaya ve MMEKA (Yusuf Kaya, Mehmet Kazancı ve Mehmet Emin Karamehmet) ortaklığı tarafından kazanılmıştır. BEDAŞ ihalesi, Türk Telekom ve Tüpraş'tan sonra en yüksek özelleştirme bedelinin verildiği ihale olmuştur. Kazancı ailesinin şirketi olan AKSA Enerji'den ayrılan Mehmet Kazancı ve Akşam gazetesinin sahibi Mehmet Emin Karamehmet tarafından,

ihaleden çok kısa bir süre önce kurulan MMEKA, Gediz EDAŞ ihalesi içinde 1 milyar 220 milyon dolarlık teklif vererek, bu bölgenin ihalesini de kazanmıştır. Trakya EDAŞ ihalesini, 622 milyon dolarlık teklifle Mehmet Kazancı'nın kardeşi Cemil Kazancı'nın yönettiği Aksa Enerji, Dicle EDAŞ'ı ise 228 milyon dolarlık teklifle Karavil-Ceylan Ortaklığı kazanmıştır. MMEKA, Trakya EDAŞ ihalesi için de teklif vermiştir. 10 Ağustos'ta Elektrik Mühendisleri Odası (EMO) anayasaya aykırı olduğu gerekçesiyle söz konusu ihaleleri yargıya taşıyacağına dair açıklama yapmış, aynı yıl Ekim ayında ise ihalelerin iptali için Danıştay'a başvurmuştur. Ancak, MMEKA ve Karavil-Ceylan Ortaklığı'nın BEDAŞ ve Dicle EDAŞ'ın özelleştirme bedellerini ödeyememeleri üzerine ihaleler iptal edilmiştir. Gediz EDAŞ ise Rekabet Kurulu'nun, MMEKA'nın sektörde hâkim konuma geleceğine ilişkin kararı neticesinde en yüksek teklifi veren ikinci konsorsiyuma devredilmiştir.

İçerik Çözümlemesi ve Çözümleme Kategorilerinin Saptanması

Çağdaş içerik çözümlemesinin tarihi, II. Dünya Savaşı'nın yaşandığı yıllarda propaganda faaliyetlerinin çözümlenmesine kadar götürülebilse de, Bernard Berelson'un 1952 yılında yayımlanan *İletişim Araştırmalarında İçerik Çözümlemesi* adlı kitabı, bu yöntemin iletişim araştırmalarında kullanımını yaygınlaştıran eser olmuştur (Wimmer ve Dominick, 2007, s. 19). Berelson'a göre içerik çözümlemesi; "İletişimin açık/aşık (manifest) içeriğinin nesnel, sistematik ve nicel olarak betimlenmesine yönelik bir araştırma tekniğidir." (Berelson'dan aktaran Atabek, 2007, s. 4). Krippendorff (2004) ise içerik çözümlemesini, metinlerden bağlamlarına doğru tekrar edilebilir ve geçerli çıkarımlar yapmak için kullanılan bir araştırma yöntemi olarak tanımlamış, içerik çözümlemesinin güvenilir olabilmesi için aynı içerikler üzerinde çalışan farklı araştırmacılar tarafından tekrar edilebilir sonuçlar vermesi gerekliliği üzerinde durmuştur (s. 18). İçerik çözümlemesi her ne kadar nicel bir yöntem olarak ortaya çıkmış olsa da zamanla medyaya yönelik eleştirel yaklaşımlardan beslenen, nitel çözümlemelerde de kullanılmaya başlanmıştır (Yıldırım, 2015, s. 118). Nicel çözümlemede içerikteki bazı öğelerin ne sıklıkta görüldüğü baz alınırken, nitel çözümlemede bazı öğelerin mevcut olup olmadığı önem kazanmıştır (Bilgin, 2006, s. 4).

Bu çalışmada, Türk basınında elektrik dağıtım ihalelerinin ne ölçüde, nasıl yer aldığı ve gazetelerin sermaye yapıları ve iktidarla ilişkilerinin elektrik dağıtım ihalelerine yönelik içeriklerin üretilmesinde etkili olup olmadığı eleştirel ekonomi politik yaklaşım temel alınarak incelenmiştir. Bu doğrultuda, hem çok büyük çaplı ihaleler olmaları hem de medya kuruluşlarından da bu ihalelere katılanlar olması nedeniyle, 9 Ağustos 2010 tarihinde gerçekleştirilen ancak sonrasında iptal edilen BEDAŞ, Gediz EDAŞ, Dicle EDAŞ ve Trakya EDAŞ ihaleleri çözümlenmiştir. Çalışmada, Akşam, Birgün, Cumhuriyet, Habertürk, Hürriyet ve Sabah gazetelerinde 1 Ağustos ve 31 Ağustos 2010 tarihleri arasında yayımlanan yazı türleri (haber, köşe yazısı ve söyleşiler) ele alınmıştır. Ayrıca 10 Ağustos 2010 tarihinde Elektrik Mühendisleri Odasının (EMO), elektrik dağıtım ihalelerinin iptaline yönelik dava açma kararını bildirmesi üzerine yayımlanan yazı türleri önemli örnekler olarak görüldüğü için, bu gazetelerde ne ölçüde ve nasıl yer bulduğu da

incelemeye dâhil edilmiştir. Bu doğrultuda, öncelikle nicel veriler tablo haline getirilmiş ve bu verilere dayanarak nitel içerik çözümlemesi gerçekleştirilmiştir.

Çalışmada şu sorulara cevap aranmıştır:

1. Elektrik dağıtım ihalelerine yönelik yazı türleri hangi gazetelerde, ne ölçüde yer almaktadır?
2. Elektrik dağıtım ihalelerine yönelik yazı türlerinde kimlerin görüşlerine, hangi oranda yer verilmektedir?
3. Elektrik dağıtım ihalelerine yönelik yazı türlerinde hangi temalar ve bu temalara ilişkin hangi ifadeler öne çıkmaktadır?
4. Gazetelerin genel olarak ihalelere yönelik tutumları ne yöndedir?
5. Gazetelerde medya sahiplerinin ihalelere katılımına ilişkin bilgi ve yorumlara yer verilmiş midir?
6. Gazetelerin sahiplik yapılarıyla haber içerikleri arasında ilişki var mıdır?
7. Gazetelerin siyasal iktidarla ilişkileri ile haber içerikleri arasında ilişki var mıdır?

Araştırma sorularına cevap bulmak amacıyla çeşitli kodlama tabloları oluşturulmuştur. Sonrasında ortaya konulan nicel veriler doğrultusunda konuya ilişkin gazete içerikleri, bu gazetelerin sahiplik yapıları ve iktidara yakınlıkları göz önünde bulundurularak yorumlanmıştır. Çalışmada içerik analizi hem nicel hem nitel verilere uygulanmıştır. Gazetenin konuya verdiği önemin göstergeleri haberin gazetede yer alma sayısı ve kapladığı alan gibi verilerdir. Bu nedenle, ihalelere yönelik yazı türlerinin sayısal ve yüzdesel görülme sıklıkları, gazetede kapladıkları alan, ne oranda manşet, sürmanşet kullanıldığı ve konuya tam sayfa ayrıldığı belirlenmiştir. Bu gibi nicel verilerin yanında görüşlerine yer verilen kişi ve kurumların da frekansları belirlenmiştir. Ayrıca yazı türlerinin içerikleri, ihalelerin olumlu ve olumsuz etkileri, iptal davası ve diğer temalar şeklinde üç kategoriye ayrılmış. Bu temalara ilişkin anlatım biçimleri alt kategorilere ayrılarak hangi gazetelerin, hangi ifadelere ne sıklıkla başvurduğu bulunmuştur. Son olarak, gazetelerin ihalelere bakış açısını belirlemek amacıyla olumlu yargılar, olumsuz yargılar ve herhangi bir tutum içermeyen ya da bu tutumun belirgin olmadığı içerikler için nötr yargıların görülme sıklıkları kodlanmıştır.

BEDAŞ, Gediz EDAŞ, Dicle EDAŞ ve Trakya EDAŞ İhalelerine Yönelik Yazıların Çözümlemesi²

1-31 Ağustos 2010 tarihleri arasında BEDAŞ, Gediz EDAŞ, Dicle EDAŞ ve Trakya EDAŞ ihalelerine yönelik olarak Akşam, Birgün, Cumhuriyet, Habertürk, Hürriyet ve Sabah gazetelerinde toplam 70 yazı (haber, köşe yazısı ve söyleşi) yayımlanmıştır. Gazetelerde yer verilen yazıların sayıları birbirine yakın olmakla birlikte, en fazla sayıda yazıya Habertürk gazetesi yer

2 Bu çalışma, enerji sektörüne yönelik olarak elektrik dağıtımının yanında yenilenebilir enerji kaynak alanları, elektrik ve doğal gaz dağıtımı ve petrol sektörlerinde gerçekleştirilen özelleştirmelerin medyada sunumunu inceleyen, daha geniş kapsamlı örneklemin ele alındığı bir araştırmanın parçasıdır.

vermiştir. Habertürk gazetesi, HT Ekonomi isminde bir ek yayınladığı için genel olarak ekonomi haberlerine büyük oranda yer vermektedir. En az sayıda yazıya yer veren gazete ise Hürriyet'tir.

Tablo 1: İhalelere Yönelik Yazıların Gazetelere Göre Dağılımı

Gazete Adı	n	%
Akşam	10	14,3
Birgün	13	18,6
Cumhuriyet	11	15,7
Habertürk	17	24,3
Hürriyet	8	11,4
Sabah	11	15,7
Toplam	70	100

Yayımlanan yazıların 49'u haber, 19'u köşe yazısı, 2'si ise söyleşidir. En fazla haber Birgün gazetesinde yer alırken, köşe yazılarına en çok yer veren gazete Habertürk'tür. Akşam gazetesinde BEDAŞ ve Gediz EDAŞ ihalelerini kazanan MMEKA şirketinin Başkanı Mehmet Kazancı'yla, Birgün gazetesinde ise Elektrik Mühendisleri Odası Başkanı Cengiz Göltaş ile olmak üzere iki adet söyleşi yayımlanmıştır. Birgün gazetesi konuyla ilgili hiçbir köşe yazısına yer vermemiştir.

Tablo 2: İhalelere Yönelik Yazıların Türüne Göre Dağılımı

Gazete Adı	Haber	Köşe Yazısı	Söyleşi
Akşam	8	1	1
Birgün	12	-	1
Cumhuriyet	7	4	-
Habertürk	9	8	-
Hürriyet	7	1	-
Sabah	6	5	-
Toplam	49	19	2

İhalelere yönelik yayımlanan yazıların sayısı gazetelerin konuya verdiği önemi göstermek açısından önemli olsa da tek başına yeterli değildir. Bu nedenle yazıların gazetelerde ne kadar yer kapladığı da incelenmiştir. Yazıların sayfada kapladığı alana bakıldığında, yazı sayısı ile orantılı olarak ihalelere en çok yer ayırmanın Habertürk, en az yer ayırmanın ise Cumhuriyet gazetesi olduğu görülmüştür. Gazetelerin sayfa ebatları değişebildiği için her gazetenin toplam baskılı alanı, yazıların sayfada kapladığı alana bölünerek, gazetelerin yazılara kaç tam sayfa yer ayırdıkları bulunmuştur. Bu değerlere göre ihalelere yönelik haber, köşe yazısı ve söyleşilere Akşam gazetesinin 3.4, Birgün gazetesinin 3.4, Cumhuriyet gazetesinin 1.8, Habertürk gazetesinin 6.7, Hürriyet gazetesinin 2.7, Sabah gazetesinin ise 3.5 tam sayfa ayırdığı görülmüştür. Cumhuriyet gazetesi, Hürriyet gazetesine göre daha fazla sayıda haber ve köşe yazısı yayımlamış olsa da bu yazıların gazetede kapladığı alan daha azdır.

Tablo 3: İhalelere Yönelik Yazıların Gazetelerde Kapladığı Alan

Gazete Adı	Yazı Türlerinin Sayfada Kapladığı Alan (cm ²)	Gazetenin Toplam Baskı Alanı (cm ²)	x/y
Akşam	6537,14	1899,25	3,4
Birgün	6318,87	1869,12	3,4
Cumhuriyet	3364,49	1865,58	1,8
Habertürk	10211,38	1523,2	6,7
Hürriyet	5084,06	1858,5	2,7
Sabah	6509,95	1870,9	3,5
Toplam	38025,89	10886,55	21,5

(x: Yazı Türlerinin Sayfada Kapladığı Alan; y: Gazetenin Toplam Baskı Alanı)

Akşam gazetesi, 10 Ağustos 2010 tarihinde bir önceki gün gerçekleştirilen ihaleye ilişkin “Devletin ‘Kazancı’ 5,76 Dolar” şeklinde manşet atmış, ekonomi sayfasında ihaleye tam sayfa ayırmıştır. Birgün gazetesinde, 22 Ağustos 2010 tarihinde Mehmet Emin Karamehmet’in, elektrik üretiminin de özelleşmesinin ardından, elektrik sektöründe tekel olacağına ilişkin haberi “Ülkenin Elektriği Onda Tekelleşecek” şeklinde manşet olarak vermiştir. Cumhuriyet gazetesi, ihaleye yönelik manşet ya da sürmanşet kullanmamış, tam sayfa ayırmamıştır. Habertürk gazetesi, 10 Ağustos 2010’da yayımlanan HT Ekonomi ekinde ihale sürecini “Bir Günde 5,8 milyar \$” manşetiyle vermiş, aynı habere iki tam sayfa ayırmıştır. Sabah gazetesi, aynı gün ihaleyi “Kardeşlerin 5 milyar Dolarlık Düellosu” şeklinde sürmanşet olarak yayımlamış, ekonomi sayfasını tamamen ihaleye ayırmıştır. 12 Ağustos 2010’da ise EMO’nun ihaleleri yargıya taşıyacağına yönelik açıklamasını hedef alan “Odadan Tehdit” manşetini atmıştır.

Tablo 5: Yazıların sayfadaki konumu

Gazete Adı	Manşet	Sürmanşet	Tam Sayfa
Akşam	-	1	1
Birgün	1	-	-
Cumhuriyet	-	-	-
Habertürk	1	-	2
Hürriyet	-	-	2
Sabah	1	1	1
Toplam	3	2	6

Görüşlerine yer verilen kişi ve kurumlar için toplam 24 kategori oluşturulmuştur. Görüşlerine birer kez yer verilen kişi ve kurumlar diğer kategorisinde toplanmıştır. Birgün ve Cumhuriyet gazetelerinde görüşlerine en çok yer verilenlere bakıldığında, ihalelerle ilgili olumsuz görüş bildiren TMMOB’ye bağlı odalardan özellikle EMO’nun öne çıktığı görülmüştür. Mehmet Kazancı’nın görüşlerine ise tüm gazeteler yer vermiştir. Enerji Bakanı, EPDK Başkanı ve Özelleştirme İdaresi Başkanlığı (ÖİB) Başkan Vekili ise yine sıklıkla haber kaynağı olarak kullanılan kişi ve kurumlardır. Haberler genel olarak resmi kaynakların ihalelere yönelik olumlu görüş ve açıklamalarından oluşmuştur. Sadece eski EPDK Başkanı olumsuz görüş bildirmiştir. İş dünyasından kaynaklar da ihaleleri olumlayan açıklamalarda bulunmuştur. Birgün ve Cumhuriyet

gazetelerinde bürokratların ve bakanların görüşleri yer almamıştır. Birgün gazetesi ÖİB Başkan Vekili Ahmet Aksu'nun açıklamalarına yönelik haber yayımlamış olsa da haberin içeriğine bakıldığında Aksu'nun açıklamalarının gerçeği yansıtmadığına yönelik imalarda bulunduğu görülmüştür. ("Özelleştirme, tarifeleri azaltacaktı!", 2010).

Tablo 7: İhalelere Yönelik Yazılarda Görüş ve Açıklamalarına Yer Verilen Kişi ve Kurumların Gazetelere Göre Dağılımı

Kişi-Kurum Adı	A	B	C	Hb	Hr	S	Toplam
EMO/ TMMOB/MMO	-	7	8	-	-	1	16
MMEKA Başkanı Mehmet Kazancı	2	1	1	4	2	1	11
Enerji Bakanı Taner Yıldız	-	-	-	3	2	2	7
EPDK/EPDK Başkanı Hasan Köktaş	1	-	-	-	1	3	5
ÖİB/ÖİB Başkan Vekili Ahmet Aksu	1	1	-	1	1	1	5
Uzmanlar/Analistler/Hukukçular	1	-	-	2	-	1	4
Abdülkadir Karavil/Karavil Grubu	1	-	-	2	1	-	4
Ayhan Yavrucu/Alarko Holding CEO	1	-	-	-	-	1	2
Eski EPDK Başkanı Yusuf Günay	-	-	1	-	1	-	2
Maliye Bakanı Mehmet Şimşek	-	1	-	1	-	-	2
Diğer (14 kategori)	4	3	1	-	-	6	14
Toplam (24 kategori)	11	13	11	13	8	16	72

(A: Akşam, B: Birgün, C: Cumhuriyet, Hb: Habertürk, Hr: Hürriyet, S: Sabah)

Gazetelerde yer bulan yazıların temaları üç farklı kategori, bu temalara ilişkin değinmeler ise toplam 28 alt kategori altında toplanmıştır. Çalışma için önemli görülen ve ayrıca üzerinde durulan 'ihalelerin olumlu ve olumsuz etkileri' ve 'EMO'nun ihalelerin iptaline yönelik yargıya başvuracağına yönelik açıklaması' iki ayrı başlık altında toplanmış ve bu temalara ilişkin haberlerde kullanılan ifadeler belirlenmiştir. Bunların dışında kalan ifadeler ise 'diğer' başlığı altında toplanmıştır.

Tüm gazetelerde ve toplamda en sık tekrarlanan tema, ihalelerin olumlu veya olumsuz etkileridir (n=67). Bu temaya ilişkin öne çıkan ifadeler 10 alt kategoriye ayrılmış ve gazetelerde bu ifadelerin ne kadar yer bulduğu saptanmıştır. Tablo 9'da yer alan ilk beş ifade olumlu, diğerleri ise olumsuz yargılar içermektedir. Bu bağlamda, ihale bedelinin elektrik tarifelerini arttıracığına, dağıtım şirketlerinin ihaleler için ödeyecekleri parayı tüketicilerden çıkaracağına yönelik ifadelerin ön plana çıktığı görülmüştür. Bu kategori en sık tekrarlanan ifade olsa da genel olarak bakıldığında ilk beş temanın, yani ihalelerin etkilerine yönelik olumlu ifadelerin frekansı daha yüksektir. Akşam dışında tüm gazetelerde, ihale bedelinin tarifeler üzerinde baskı oluşturacağına yönelik endişeler yer almıştır. İhalelerden elde edilen gelirin yüksekliği ve bu gelirin bütçe açıklarını kapayacak olmasına yönelik anlatım da en sık rastlanan ikinci ifadedir.

BEDAŞ ve Gediz EDAŞ ihalelerini kazanan Mehmet Emin Karamehmet'in sahibi olduğu Akşam gazetesinde ihalelerin sadece olumlu etkilerine yönelik ifadeler yer almıştır. İhale için verilen rakamlar gazetede, "Devletin kasasına giren rekor miktarda para" şeklinde tanımlanmıştır. İhale sonucu elektrik tarifelerinin düşecek olması ve kayıp kaçak oranlarının düşürülecek olması da gazetenin olumlu bakışının dayanak noktalarını oluşturmuştur. ("4 milyon aboneli Boğaziçi 2.99 milyar dolara satıldı", 2010).

Birgün ve Cumhuriyet gazetelerinde ise özelleştirmelerin olumsuz etkilerine yönelik bir anlatım mevcuttur. Her ne kadar Cumhuriyet gazetesinde ihale gelirinin iç ve dış borcu azaltmak için kullanılacağına yönelik bir anlatıma yer verilse de ilgili yazının genel içeriği olumsuz bir hava taşımaktadır. Bu durum, daha çok hükümetin ihalelerden fayda sağlayacağı, ancak bu bedelin zamlar aracılığıyla halktan çıkarılacağına yöneliktir (Yüzak, 2010). Benzer şekilde, bu gibi ifadelerin farklı gazetelerde farklı bağlamlarda kullanıldığına sıklıkla rastlanmıştır. Cumhuriyet gazetesinde ihalelerin olumsuzluğu daha çok tarife artışına dayandırılmış (Sönmez, 2010; Kansu, 2010), Birgün gazetesinde ise benzer değinmelerin yanında çalışanların durumu, üretimin de özelleştirilmesiyle meydana gelecek olan tekelleşme, özelleştirmelerle şirket karlarının garanti altına alınacak olması ve genel olarak ihalelerin halkın çıkarına aykırı olması gibi olumsuz bakış açılarına daha çok yer verilmiştir ("Gediz emekçisi, iş yerini terk etmemeye kararlı", 2010; "Elektrik fiyatları düşmez", 2010). İki gazete de ideolojik olarak özelleştirmelere karşı bir yaklaşıma sahiptir. BEDAŞ ihalesine katılan Ciner Grubu'na ait Habertürk gazetesi ise özelleştirmeye karşı duruş sergileyen bir gazete değildir, ancak özellikle gazetede yayımlanan köşe yazılarında ihalelerin etkilerine yönelik olumsuz anlatımlara da rastlanmıştır. Bu yaklaşımın dayanak noktasını ise ihaleler için ödenecek yüksek rakamların nasıl karşılanacağı, halkın cebinden mi çıkacağı sorusu oluşturmuştur. Gazetede bu konuda endişelerini dile getiren yazıların sayısı oldukça fazladır. Özellikle resmi kaynakların ve ihaleyi kazananların kaynak olarak kullanıldığı haberler (bu haberler genellikle yorumsuz verilmiştir, doğrudan haber kaynaklarının ifadelerini içermektedir) olumlu yönde, yorumlardan oluşan köşe yazıları büyük oranda olumsuz bir bakış açısı içermiştir. Olumlu (n=7) ve olumsuz (n=6) etkilere yönelik ifadelerin sayısının da birbirine yakın olduğu görülmüştür. Hürriyet gazetesinde de benzer şekilde haberlerde olumlu etkiler ön plandayken, konuyla ilgili yayımlanan tek köşe yazısı ideolojik olarak özelleştirmelere karşıt bir yaklaşım içermese de bu ihalelerin özelleştirmenin felsefesine zıt bir şekilde gerçekleştirildiği ve faturanın halka yansıtılacağına yönelik bir anlatım içermiştir (Cansen, 2010).

Akşam gazetesinden sonra olumlu etkilere en çok değinen yayın organı olan Sabah gazetesinde bu değinmelerin frekansı 11'dir. Gazetede özelleştirme büyük bir başarı olarak sunulmuş, ihale bedelinin faturaları etkilemeyeceğine, tam tersine bütçe açığını kapayacak olması nedeniyle kamu yararına olduğuna yönelik ifadeler yer vermiştir ("Devler elektrik için yarıştı", 2010; Karamuk, 2010). Olumsuz ve sorgulayıcı bir bakış açısı ise sadece Meliha Okur'un köşe yazılarında yer bulmuştur (Okur, 2010a; 2010b). Genel olarak, Akşam gazetesinde ihalelerin başarısı MMEKA şirketine bağlanırken, Sabah gazetesinde MMEKA ön plana çıkarılmamış, özelleştirmeler daha çok hükümetin başarısı olarak sunulmuştur.

Tablo 9: İhalelerin Olumlu ve Olumsuz Etkilerine Yönelik İfadelerin Gazetelere Göre Dağılımı

Kategori	A	B	C	Hb	Hr	S	Toplam
1 İhale bedelinin elektrik tarifelerine yansımayacak olması/ Fiyatların devletin kontrolünde olması.	1	-	1	1	2	3	8
2 Özelleştirmelerin elektrik tarifelerini düşürecek olması.	3	-	-	1	1	1	6
3 Kayıp kaçak oranının düşürülecek olması	2	-	-	4	1	1	8
4 İhaleden elde edilen gelirin bütçe açığını kapatacak olması/ Devlete yüksek gelir sağlanması.	4	-	1	1	1	4	11
5 Özelleştirmelerin hizmet kalitesini arttıracak olması.	2	-	-	-	-	2	4
6 İhale bedelinin tarifeleri arttırması/Fiyat baskısı oluşturması/ Fiyatları dağıtım şirketlerinin belirleyecek olması.	-	3	6	6	2	1	18
7 Gediz EDAŞ işçilerinin eylem yapması/ Özelleştirilen kurumlardaki çalışanların durumu.	-	2	1	-	-	-	3
8 Üretimin de özelleşmesiyle tekelleşmenin meydana gelecek olması.	-	1	-	-	-	-	1
9 Özelleştirmeye şirketlerin kârlarının garantiye alınacak olması/ Şirketlere rant sağlanması.	-	4	1	-	-	-	5
10 Özelleştirmelerin halkın çıkarına aykırı olması.	-	3	-	-	-	-	3
Toplam	12	13	10	13	7	12	67

(A: Akşam, B: Birgün, C: Cumhuriyet, Hb: Habertürk, Hr: Hürriyet, S: Sabah)

İhalelere ilişkin bir diğer önemli tema ise özelleştirmelerin hukuki boyutudur. Bu temaya yönelik değinmeler 8 alt kategoriye ayrılmıştır. İlk dört kategori EMO'nun ihaleleri yargıya taşıyacağı açıklamasına yönelik olumsuz ifadeler, son dört kategori ise açıklamanın haklılığına yönelik ifadelerden oluşturulmuştur. Akşam, Hürriyet ve Habertürk gazetelerinde iptal davasına olumsuz yönde birer kez değinilmiştir (Ulusoy, 2010; Korkmazer, 2010; “Özelleştirmeye karşı çıkmak şizofren bir yaklaşımdır”, 2010). Akşam gazetesinde yayımlanan haberlerde bu tema hiç yer almamış, sadece bir köşe yazısı tamamen bu konuya ayrılarak EMO'nun anayasaya aykırılık iddiasının haksızlığı üzerinde durulmuştur (Ulusoy, 2010). Hürriyet gazetesinde ise tek sütunluk, küçük bir haberde Enerji Bakanı Taner Yıldız'ın EMO'nun iptal davalarıyla ayak bağı olmasına yönelik açıklaması yorumsuz verilmiştir (Korkmazer, 2010). Habertürk gazetesinde de benzer şekilde Maliye Bakanı Mehmet Şimşek'in doğrudan EMO'yu değil, özelleştirmelere karşı çıkanları şizofren bir yaklaşım göstermekle suçladığı açıklamaları yine yorumsuz olarak verilmiştir (“Özelleştirmeye karşı çıkmak şizofren bir yaklaşımdır”, 2010).

İptal davasına yönelik ifadeler beş kere değinerek en fazla yer veren ikinci gazete olan Sabah'ta yayımlanan haberler oldukça dikkat çekicidir. Gazetede üç defa EMO'nun açtığı davalarla kamu yararına aykırı davrandığına (Karamuk, 2010; Nayır, 2010b; Nayır, 2010c), birer defa ise Danıştay'ın davalar aracılığıyla ülkeye zarar verdiğine ve bu nedenle Danıştay'ın yetki alanına yönelik kanunların değiştirilmesi gerektiğine yönelik ifadeler yer verilmiştir (Nayır, 2010c). 12 Ağustos 2010'da birinci sayfada “Odadan Tehdit” manşetiyle, finans sayfasında ise “Elektrikte Oda Terörü” ana başlığıyla yayımlanan haberde EMO'nun iptal davası açarak ülkenin kalkınmasına engel olduğu ifade edilmiştir.

Birgün gazetesinde ise konuya altı kez değinilmiştir. EMO, aynı zamanda Birgün gazetesinin en sık kullandığı haber kaynağıdır. Üç haberde Çalık Grubu'na ait Sabah ve Takvim gazetelerinde yer alan haberlerle EMO'nun sindirilmeye çalışıldığına ("EMO dava açmaya hazırlanıyor", 2010; "Kamunun hakkını korumak 'terör' olarak nitelendirilemez", 2010; "EMO, suçlamaları Basın Konseyine taşıdı", 2010), iki haberde hükümetin baskısına ("TMMOB, hükümetin baskısını eleştirdi", 2010; "Elektrik fiyatları düşmez", 2010), bir haberde ise 12 Eylül referandumunda sunulacak olan anayasa paketinin yargının yetkisini kısıtlamaya yönelik ve ihalelerle ilişkili olduğuna yönelik ifadeler yer almıştır ("Kamunun hakkını korumak 'terör' olarak nitelendirilemez", 2010). Cumhuriyet gazetesi de benzer şekilde Sabah ve Takvim gazetelerinde yayımlanan haberlerle EMO'nun sindirilmeye çalışıldığına yönelik ifadelerle iki kez yer vermiştir ("EMO'ya odalardan destek", 2010; "TMMOB'den elektrik deklarasyonu", 2010). EMO'nun açıklamalarının yer aldığı bir haberde, Çalık Grubu ile ilgili hem daha önce yapılan bir dağıtım ihalesini kazandığına hem de grubun genel müdürünün başbakanın damadı olduğuna yönelik bilgi verilmiştir ("EMO'ya odalardan destek", 2010). Genel olarak bu temaya Akşam, Habertürk ve Hürriyet gazeteleri ilgi göstermezken, Sabah ve Birgün gazetelerinde iptal davasına yönelik iki karşıt düşüncenin üzerinde durulmuştur.

Tablo 10: İptal Davasına Yönelik İfadelerin Gazetelere Göre Dağılımı

Kategori	A	B	C	Hb	Hr	S	Toplam
1 EMO'nun kamu yararı yok ve anayasaya aykırılık iddialarının haksız olması.	1	-	-	-	-	-	1
2 EMO'nun iptal davası açarak Türkiye'nin kalkınmasına engel olması/Ülkeye ayak bağı olması.	-	-	-	-	1	3	4
3 İhalelere yönelik iptal davalarıyla Danıştay'ın ülkeye zarar vermesi.	-	-	-	-	-	1	1
4 Özelleştirmelere karşı çıkanların şizofren bir yaklaşım göstermesi.	-	-	-	1	-	-	1
5 Danıştay'ın yetki alanına yönelik kanunların değişmesi gerekliliği.	-	-	-	-	-	1	1
6 Sabah ve Takvim gazetelerinde EMO hakkında yayımlanan haberlerle EMO'nun sindirilmeye çalışılması, hedef gösterilmesi/Çalık Grubu'nun çıkar bağlantıları.	-	3	2	-	-	-	5
7 Hükümetin iptal davası nedeniyle EMO'ya baskı yapması.	-	2	-	-	-	-	2
8 Anayasa Paketinin yargının iptal davalarıyla ilgili yetkisini kısıtlamaya yönelik olması.	-	1	-	-	-	-	1
Toplam	1	6	2	1	1	5	16

(A: Akşam, B: Birgün, C: Cumhuriyet, Hb: Habertürk, Hr: Hürriyet, S: Sabah)

Gazetelerde ihalelere yönelik diğer temalar ise 10 kategori altında toplanmıştır. Toplamda en sık işlenen tema ihalelerin finansmanıdır (n=9). Ancak Birgün ve Hürriyet gazetelerinde bu temaya rastlanmamıştır. Dağıtım bölgeleriyle, ihaleye katılan konsorsiyumlar, ihaleyi kazananlar gibi genel bilgilerin yer aldığı ihale sürecini anlatan haberler ise en sık yer alan diğer içeriktir (n=8). Tüm gazetelerde ihale gününe yönelik haberler yer almıştır. İhalelerde karşı karşıya gelen

Mehmet ve Cemil Kazancı kardeşler arasındaki rekabet de Birgün ve Cumhuriyet dışındaki tüm gazetelerde değinilen bir temadır. Habertürk gazetesinde diğerlerinden farklı olarak iki kardeşin farklı şirketlerle aynı ihalelerde rakip olması, iki kardeşin gerçekten birbirinden ayrı olup olmadığını sorgular biçimde işlenmiştir (Şimşek, 2010). Birgün ve Cumhuriyet dışındaki tüm gazetelerde ihaleler için verilen yüksek rakamların ülkenin ekonomisine duyulan güvenin göstergesi olduğuna değinilmiştir.

Bu çalışma için önemli bir diğer tema olan medya sahiplerinin ihalelere katılımına yönelik anlatıma sadece Birgün gazetesinde rastlanmıştır (n=3). 2009 yılında YEDAŞ ihalesini kazanan, söz konusu ihalelerden Dicle EDAŞ ihalesine de katılan Çalık Grubu'na iki defa ("Kamunun hakkını korumak 'terör' olarak nitelendirilemez", 2010; "EMO, suçlamaları Basın Konseyi'ne taşıdı", 2010), BEDAŞ ihalesini kazanan Mehmet Emin Karamehmet'in aynı zamanda medya sahibi olduğuna ise bir defa değinilmiştir ("İhalelere milyon dolar, emekçilere hiç!", 2010).

Tablo II: Diğer Temaların Gazetelere Göre Dağılımı

Kategori	A	B	C	Hb	Hr	S	Toplam
1 İhalelerle ilgili genel bilgiler (Dağıtım bölgeleri, abone sayıları, katılımcılar, kazananlar vb.).	2	1	2	1	1	1	8
2 İhalelerde teklif edilen paranın ülke ekonomisine duyulan güvenin göstergesi olması.	1	-	-	1	1	1	4
3 Abone başına düşen fiyatın çok yüksek olması.	-	-	-	1	1	-	2
4 Özelleştirmenin varlık satışı değil işletme hakkı devri olması.	-	-	-	2	-	2	4
5 Mehmet ve Cemil Kazancı kardeşler arasındaki rekabet.	2	-	-	1	2	1	7
6 Dağıtım şirketlerinin ihale bedellerini nasıl ödeyeceği/ İhalelerin finansmanı.	3	-	1	4	-	1	9
7 Medya sahiplerinin ihalelere katılması	-	3	-	-	-	-	3
8 EPDK'nın şirketler için makul bir kar oranı belirlemesinin gerekliliği.	1	-	-	-	-	-	1
9 EPDK'nın denetim yönünden tecrübesiz olması/yeterli personelinin olmaması.	-	-	-	1	-	1	2
10 Devlet işletmeleriyle ilgili politikaların yetersizliği.	-	-	1	-	-	-	1
Toplam	9	4	4	11	5	7	40

(A: Akşam, B: Birgün, C: Cumhuriyet, Hb: Habertürk, Hr: Hürriyet, S: Sabah)

Yayımlanan yazıların 35'i olumlu, 28'i olumsuz, 7'si ise nötrdür. Bütün yazılar ele alındığında, olumlu yazıların %50, olumsuz yazıların %40, nötr yazıların ise %10 oranında olduğu görülmektedir. En çok olumsuz yazı yayımlayan gazete Birgündür. Yayımlanan haberlerin %92,3'ü olumsuz yargılar içermektedir. Nötr olarak kodlanan tek haber ise ihale süreciyle ilgili genel bilgilerin verildiği haberdir ("Elektrik dağıtımı Karamehmet'e satıldı", 2010). Cumhuriyet gazetesinde de yayımlanan haberlerin %81,8'i olumsuzdur. Nötr olarak kodlanan iki haber ise ihale öncesinde ve ihale günü genel bilgiler verilen haberlerdir ("Elektrik dağıtımında dört şirketin son pazarlığı bugün", 2010; "2,5 saatte 5 milyar dolar", 2010). Akşam gazetesinde ise haberlerin %90'ı olumludur.

Nötr kodlanan haber ise ihale öncesinde dağıtım bölgelerinin bir sonraki gün yapılacağı hakkında bilgi veren haberdir (“Elektrik dağıtımının 1/3’ü özelleştiriliyor”, 2010). Hürriyet gazetesinde de benzer şekilde olumlu yazıların oranı oldukça yüksektir (%87,5). Sadece bir köşe yazısı ihalelere yönelik olumsuz yargılar içermektedir (Cansen, 2010). Habertürk gazetesinde yayımlanan yazıların %58,8’i olumlu, %25,5’u olumsuz, %17,7’si nötrdür. Olumsuz anlatım içeren yazıların türü köşe yazısıdır. Sabah gazetesinde de tüm haber ve köşe yazılarının %81,8’i olumlu yöndedir. İki köşe yazısında ise olumsuz yorumlar mevcuttur (Okur, 2010a; 2010b).

Tablo 12: İhalelere Yönelik Yazıların Tonu

Gazete Adı	Olumlu	%	Olumsuz	%	Nötr	%
Akşam	9	90	-	-	1	10
Birgün	-	-	12	92,3	1	7,7
Cumhuriyet	-	-	9	81,8	2	18,2
Habertürk	10	58,8	4	23,5	3	17,7
Hürriyet	7	87,5	1	12,5	-	-
Sabah	9	81,8	2	18,2	-	-
Toplam	35	50	28	40	7	10

(A: Akşam, B: Birgün, C: Cumhuriyet, Hb: Habertürk, Hr: Hürriyet, S: Sabah)

Sonuç

Medya endüstrisinin, aslında kapitalizmin yeniden yapılandırılmasının, çokça dillendirilen bir kavram olarak neo-liberalizmin bir gereği ve sonucu olarak ortaya çıktığı söylenebilir. 1970’li yıllarda sermayenin kâr oranlarının düşmesiyle girilen yapısal krize cevap olarak ortaya çıkan bu yeniden örgütlenme biçimi, sadece devlet müdahalesinin azaltılmasını değil, üst sınıflar arasında toplumsal iktidarın ve zenginliğin yeniden bölüşüldüğü yeni bir toplumsal yapılanmanın oluşumunu da ifade eder (Duménil ve Lévy, 2014, s. 25-26). 1980’li ve 1990’lı yıllarda tüm dünyada yaşanan ekonomik, politik ve toplumsal dönüşüm neticesinde simgesel üretimin ve dağıtımın en önemli aktörü olan basın da çok daha kapsamlı bir sektör olan medyaya evrilmiştir. Yatay, dikey ve çapraz bütünleşmelerle holdingleşen ve yoğunlaşmış bir pazar görünümüne bürünen medyanın siyasal iktidarla geliştirmiş olduğu bağımlılık ilişkisi bu süreçte giriftleşmiştir.

Ekman’ın (2014) belirttiği üzere, daha önce sermaye dolaşımının dışında tutulan doğal kaynaklar, altyapı hizmetleri, kamu kurumları gibi alanlar, özelleştirme sürecinde kapitalist mülkiyet ilişkileri içine dâhil edilmiştir (s. 91-92). Nitekim Türkiye’de de kamu hizmeti niteliğinde yürütülen faaliyetlerin ve enerji alanındaki KİT’lerin özelleştirilmesi de neo-liberalizmin bir sonucu olarak karşımıza çıkmıştır. Medya sahiplerinin enerji sektörünün de dahil olduğu kamu ihalelerine gösterdiği yoğun ilgi, medya ve medya dışı sermayenin bütünleşmesi açısından kamusal alanda birçok tartışmayı da beraberinde getirmiştir. Medya ve enerji sektörünün ilişkisinin bugün geldiği yeri anlamlandırabilme noktasında konunun üç boyutu önem kazanmaktadır. İlk olarak, 2001 yılında medya sahiplerinin kamu ihalelerine girişine yönelik kısıtlama kaldırılmıştır. İkinci olarak, özelleştirmelerin gerçekleştirilebilmesi amacıyla enerji sektörünün hukuki altyapısı

yeniden düzenlenmiştir. Son olarak, iptal davaları ve yürütmeyi durdurma kararları nedeniyle özelleştirmelerin önünde engel olarak görülen yargının yetki alanı, 2010 yılında gerçekleştirilen anayasa değişikliğiyle sınırlandırılmıştır (Buğra ve Savaşkan, 2014, s. 132).

Bu çalışmada, mevcut ekonomik ve politik arka plan göz ardı edilmeksizin, 9 Ağustos 2010 tarihinde gerçekleştirilen BEDAŞ, Gediz EDAŞ, Dicle EDAŞ ve Trakya EDAŞ ihalelerinin medyaya ne ölçüde ve nasıl yansıdığı belirlenmiştir. İçerik/metin ve bu içeriğin üretildiği kurumu birbirinden bağımsız olarak incelemek söz konusu içeriğin yüzeysel bir görüntüsünün algılanmasını ve zayıf bir anlayışı doğurur (Wayne, 2006, s. 160). Bu doğrultuda, haber metinleri üzerinde gerçekleştirilen içerik çözümlemesinden elde edilen veriler ekonomi politik çözümlemeyi desteklemek amacıyla kullanılmıştır.

İhalelere olumlu bir perspektiften bakan Akşam, Sabah, Hürriyet ve Habertürk gazeteleri ile özelleştirmelere karşı bir tutum benimsemiş olan Birgün ve Cumhuriyet gazetelerinin içeriklerinde belirgin bir farklılaşma vardır. Bu farklılaşmayı daha önce Yüksel'in de (2002) POAŞ özelleştirmesine yönelik çalışmasında belirlemiş olduğu gibi; medya sahiplerinin bu ihalelerde katılımcı konumunda olup olmamasına, medya gruplarının birbiri arasındaki rekabete, siyasi iktidar ya da karşıt konumdaki sendika ve meslek odalarıyla ilişkilerine ve bu gazetelerin ideolojik yönelimleri arasındaki farklılığa bağlayabiliriz (s. 105). Akşam, Sabah ve Habertürk gazetelerinin bu ihalelere katılmış olmalarının, Hürriyet gazetesinin ise bu ihalede olmasa bile enerji sektörüne yönelik benzer ihalelerde yer almış olmasının haber içerikleri üzerindeki etkisi belirgindir. Buna ek olarak, Ciner Grubu'nun (Habertürk) BEDAŞ ihalesini kazanamaması nedeniyle rekabetin, Sabah gazetesinde bu iki faktörün yanında siyasi iktidarla, Birgün ve Cumhuriyet gazetelerinde ise sendika ve meslek odalarıyla yakınlığın etkili olduğu söylenebilir. İdeolojik bakış açısı ise tüm gazetelerde içeriklerin farklılaşmasında etkilidir.

İçerik çözümlemesinden elde edilen veriler neticesinde bütün gazetelerde karşıt görüşlere yer verilmediği, özelleştirme karşıtı gazetelerin haberlerini sivil toplum örgütlerine, özelleştirme taraftarı gazetelerin ise bakan ve bürokratlardan oluşan resmi kaynaklara dayandırdığı görülmektedir. Akşam gazetesi, ihaleleri ekonomik ve teknik boyutuyla, ihaleleri kazanan MMEKA şirketini öne çıkaracak şekilde bir başarı öyküsü olarak sunmuş, ihale bedelinin kullanıcılara yansıtılmayacağına, fiyatlar üzerinde dağıtım şirketlerinin değil EPDK'nın belirleyici olduğuna yönelik açıklamalara sıklıkla yer vermiştir. Sabah gazetesi ise konuyu ele alış biçimi ve üslubu açısından diğer gazetelerden ayrılmaktadır. Sahiplik yapısının ve ekonomik çıkarların haber içerikleri üzerindeki etkisi, en çok Sabah gazetesinde belirgindir. EMO, ihalelerin iptal edilmesi amacıyla yargıya başvuracağına yönelik açıklama yapmasının ardından gazetede hedef haline getirilmiştir. Bu durumda, Sabah gazetesinin sahibi Çalık Grubu'nun 2009 yılında kazanmış olduğu YEDAŞ ihalesine yönelik olarak KESK ve TMMOB tarafından iptal davası açılmasının gündeme gelmiş olmasının da etkili olduğu muhtemeldir. Sabah gazetesinde yayımlanan haberler, hem bu doğrultuda hem de söz konusu ihalelerden kısa bir süre sonra gerçekleştirilmiş olan 12 Eylül Referandumunu ve bunun sonucunda Danıştay'ın özelleştirmelere yönelik yetki alanını kısıtlayan anayasa değişikliği perspektifinde de ele alınabilir. 13 Ağustos 2010 tarihinde yayımlanan "Özelleştirmelere yargı engeli yetki alanı tartışması başlattı"

başlıklı, “Kanunlar Değişsin” ara başlıklı haber tamamen bu doğrultudadır. Sabah gazetesinin özelleştirmelere karşı olan sivil toplum örgütlerini ve Danıştay’ı engel olarak gördüğü haber metinlerinde çok açıktır. İptal davasına ilişkin haber metinleri, ülkenin kalkınmasını isteyenler ve buna engel olanlar şeklinde kurgulanmıştır. Haber içeriklerinde Sabah gazetesi, siyasal iktidar, iş adamları, ülkenin kalkınmasını isteyen ve bunun için uğraşan “biz’i”; EMO, Yargı-Danıştay ise kamu yararı söylemi altında ülkenin gelişmesine engel olan “onlar’ı” temsil etmektedir. İhalelerle ilgili en fazla haber ve köşe yazısına yer veren ve söz konusu ihalelerde katılımcı konumunda da bulunan Habertürk gazetesinde ihaleler olumlu bir biçimde ele alınsa da köşe yazılarında olumsuz bakış açısı mevcuttur. Ancak bu olumsuzluk sadece ihale bedelinin tarifelere yansıtılacak olması doğrultusunda işlenmiştir. Hürriyet gazetesinde ise konu daha çok ekonomik ve teknik boyutuyla, iş dünyası ve rekabet açısından ele alınmıştır. Genel olarak bu gazetelerde yayınlanan haberlere baktığımızda öne çıkan durumlardan biri, haberlerin büyük oranda birbirine benzemesidir. Haberler benzer standarttır ve resmi kaynaklar tarafından yapılan aynı açıklamalardan oluşmaktadır. Konunun ekonomik boyutunun yanında, bu kurumlarda çalışanların durumu gibi toplumsal, iptal davası gibi hukuki birçok boyutu göz ardı edilmiştir. Özelleştirme karşıtı tutumları haber metinlerine yansıyan Cumhuriyet ve Birgün gazetelerinde ise sadece elektrik dağıtım ihalelerinin doğuracağı olumsuz sonuçlara ve bu olumsuz yargıyı destekleyecek kaynakların açıklamalarına yer verilmiştir. Birgün gazetesinde diğer gazetelerden farklı olarak, Gediz EDAŞ işçilerinin protestoları ve medya sahiplerinin ihalelere katılımına yönelik haberlerde yer almıştır.

Medya içerikleri, hem endüstriyelmiş bir yapı tarafından üretilen özel metalar hem de kamusal alanı inşa eden kamu malları olma özelliğine sahiptir ve toplumsal, kültürel ve politik işlevlerinin yanında, ticari örgütler olarak ekonomik çıkarlarını da gözetmektedirler (Wittel, 2014, s. 391). Doğası gereği büyüme ve yayılma eğiliminde olan sermaye, bunu kamu ihaleleri aracılığıyla gerçekleştirmekte, siyasal iktidarla ilişkilerini de buna göre düzenlemektedir. Endüstriyel ve ticari örgütler olarak ele aldığımız medya, bire bir aktör olarak içinde yer aldığı konulara ilişkin haberlerde kendi ekonomik çıkarlarını ön plana çıkarmakta ve bunu tüm ülkenin çıkarı olarak sunmaktadır. Bunu yaparken karşıt görüşteki kişi, kurum ve iletilerini önemsizleştirmekte ya da yok saymaktadır. Elektrik dağıtım ihaleleri, Adaklı’nın (2001) daha önce ifade etmiş olduğu gibi medyanın sahiplik yapısının, sermaye ve devlet arasındaki ilişkinin açık bir şekilde gözlenebildiği örneklerden biri olarak karşımıza çıkmaktadır (s. 197). Bu örnekte, haber üretiminde tek etkenin sahiplik yapısı, sermaye ve iktidar ilişkileri, kısaca üretim ilişkileri olduğu söylenemese de en önemli faktör olduğu açıktır.

Kaynaklar

- Adaklı, G. (2001). Yayıncılık Alanında Mülkiyet ve Kontrol. D.B. Kejanlıoğlu, S. Çelenk ve G. Adaklı (Der.). *Medya Politikaları* içinde (ss.145-203). Ankara: İmge Kitabevi.
- Angın, M. ve Bedirhanoğlu, P. (2013). AKP Döneminde Türkiye’de Büyük Ölçekli Özelleştirmeler ve Devletin Dönüşümü. *Praksis*, 30-31, 75-95.
- Atabek, Ü. (2007). İçerik Çözümlemesi İletişim Çalışmalarının Olağan Yöntemi. G.Ş. Atabek ve Ü. Atabek (Der.), *Medya Metinlerinin Çözümlemek İçerik, Göstergebilim ve Söylem Çözümleme Yöntemleri* içinde (s. 1-18). Ankara: Siyasal Kitabevi.
- Bilgin, N. (2006). *Sosyal Bilimlerde İçerik Analizi Teknikler ve Örnek Çalışmalar*. Ankara: Siyasal Kitabevi.
- Bir günde 5.8 milyar \$. (2010, 10 Ağustos). *Habertürk Ekonomi*, s. 1.
- Buğra, A. ve Savaşkan, O. (2014). *Türkiye’de Yeni Kapitalizm Siyaset, Din ve İş Dünyası*. İstanbul: İletişim Yayınları.
- Cansen, E. (2010, 18 Ağustos). Gökten para yağıyor. *Hürriyet*, s. 10.
- Çakmur, B. (1998). Kültürel Üretim Ekonomisi Politikası Kültürün Metalaşmasında Genel Eğilimler. *Kültür ve İletişim*. 1(2), 111-148.
- Devler elektrik için yarıştı, özelleştirme hedefi aştı. (2010, 10 Ağustos). *Sabah*, s. 8.
- Devletin ‘Kazancı’ 5.76 milyar dolar. (2010, 10 Ağustos). *Akşam*, s. 1.
- 4 milyon aboneli Boğaziçi 2.99 milyar dolara satıldı. (2010, 10 Ağustos). *Akşam*, s. 6.
- Dumenil, G. ve D. Levy (2014). Neoliberal Karşı Devrim. A.S. Filho ve D. Johnston (Der.), *Neoliberalizm Muhafız Bir Seçki* içinde (ss.25-41), (Çev. Ş. Başlı ve T. Öncel). İstanbul: Yordam Kitap.
- Ekman, M. (2014). Birikimi Anlamak Marx’ın İkel Birikim Kuramı’nın Medya ve İletişim Çalışmaları Açısından Önemi. F. Başaran (Ed.). *Medya, Meta ve Sermaye Birikimi Marx Geri Döndü* içinde (s. 83-118), (Çev. Ö. Dinçer). Ankara: NotaBene Yayınları.
- Elektrik dağıtımı Karamehmet’e satıldı. (2010, 10 Ağustos). *Birgün*, s. 5.
- Elektrik dağıtımında dört şirketin son pazarlığı bugün. (2010, 9 Ağustos). *Cumhuriyet*, s. 13.
- Elektrik dağıtımının 1/3’ü özelleştiriliyor. (2010, 9 Ağustos). *Akşam*, s. 9.
- Elektrik fiyatları düşmez. (2010, 22 Ağustos). *Birgün*, s. 10.
- EMO dava açmaya hazırlanıyor. (2010, 13 Ağustos). *Birgün*, s. 5.
- EMO’ya odalardan destek. (2010, 15 Ağustos). *Cumhuriyet*, s. 5.
- EMO, suçlamaları Basın Konseyi’ne taşıdı. (2010, 18 Ağustos). *Birgün*, s. 5.
- Enerji Piyasası Düzenleme Kurumu. (2010). *Elektrik Piyasası Raporu*. Erişim Adresi: <http://www.epdk.org.tr/TR/Dokumanlar/Elektrik/YayinlarRaporlar/ElektrikPiyasasiGelisimRaporu>.
- Erdoğan, İ. (2001). Kitle İletişimi Örneğinde Marksist Siyasal Ekonomi Yaklaşımı Üzerine Bir Tartışma. *Praksis*, 4, 276-313.
- Erdoğan, İ. ve Alemdar, K. (2010). *Öteki Kuram*. Ankara: Erk Yayınları.
- Garnham, N. (1997). “Kültürel Çalışmalar ve Ekonomi Politik: Birleşme mi Boşanma mı?”. S. Çelenk (Çev.). *Teori ve Politika*, 8, 87-104. Erişim Adresi: <http://www.teorivepolitika.net>.
- Garnham, N. (2001). Bir Kültürel Materyalizm Teorisine Doğru. S. Çelenk (Çev.). *Praksis*, 4, 126-143.
- Gediz emekçisi, iş yerini terk etmemeye kararlı. (2010, 7 Ağustos). *Birgün*, s. 4.
- Golding, P. ve Murdock, G. (2014). Kültür, İletişim ve Ekonomi Politik. S. İrvan (Der.). *Medya Kültür Siyaset* içinde (s. 49-75), (Çev. D.B. Kejanlıoğlu). Ankara: Pharmakon Yayınevi.
- Herman, E.S. ve N. Chomsky. (2006). *Kitle Medyasının Ekonomi Politikası Rızanın İmalatı*. E. Abadoğlu (Çev.). İstanbul: Aram Yayıncılık.

- 2,5 saatte 5 milyar dolar. (2010, 10 Ağustos). *Cumhuriyet*, s. 13.
- İhalelere milyon dolar, emekçilere hiç!. (2010, 30 Ağustos). *Birgün*, s. 4.
- Kamunun hakkını korumak 'terör' olarak nitelendirilemez. (2010, 14 Ağustos). *Birgün*, s. 5.
- Kansu, I. (2010, 23 Ağustos). Elektrik Çarpması. *Cumhuriyet*, s. 15.
- Karamuk, O. (2010, 13 Ağustos). Hasan Balıkcı Niye Öldü?. *Sabah*, s. 8.
- Kardeşlerin 5 milyar dolarlık düellosu. (2010, 10 Ağustos). *Sabah*, s. 1.
- Kellner, D. (2016). Kültürel Marksizm ve Kültürel Çalışmalar. F. Tezcan (Çev.). *Felsefe ve Toplumsal Bilimlerde Diyaloglar*, 9, 132-151. Erişim Adresi: <http://www.ethosfelsefe.com>
- Korkmazer, A. (2010, 15 Ağustos). Yıldız: Çevreciler İş'i 'Çarşı Her Şeye Karşı'ya Döndürdü. *Hürriyet*, s. 12.
- Krippendorff, K. (2004). *Content Analysis An Introduction to Its Methodology*. Thousand Oaks, California: Sage Publications.
- Laughey, D. (2010). *Medya Çalışmaları Teoriler ve Yaklaşımlar*. A. Toprak (Çev.). İstanbul: Kalkedon Yayınları.
- Marx, K. ve F. Engels. (2004). *Alman İdeolojisi*. S. Belli (Çev.). Ankara: Sol Yayınları.
- McChesney, R.W. (2006). *Medyanın Sorunu*. Ç. Çıdamlı, E. Coşkun ve E. Usta (Çev.). İstanbul: Kalkedon Yayıncılık.
- Nayır, M. (2010a, 12 Ağustos). Odadan Tehdit. *Sabah*, s. 1.
- Nayır, M. (2010b, 12 Ağustos). Elektrikte oda terörü. *Sabah*, s. 3.
- Nayır, M. (2010c, 13 Ağustos). Özelleştirmelere Yargı Engeli Yetki Alanı Tartışması Başlattı. *Sabah*, s. 8.
- Okur, M. (2010a, 10 Ağustos). Aman elektrik çarpmasın!... *Sabah*, s. 10.
- Okur, M. (2010b, 19 Ağustos). Bu yük trafo patlatır!. *Sabah*, s. 10.
- Özelleştirme, tarifeleri azaltacakmış!. (2017, 20 Ağustos). *Birgün*, s.5.
- 'Özelleştirmeye karşı çıkmak şizofren bir yaklaşımdır'. (2010, 23 Ağustos). *Habertürk Ekonomi*, s. 3.
- Özer, Ö. (2012). İletişimin Radikal Ekonomi Politik Yaklaşımı Çerçevesinde Haberin Ekonomi-Politigi. Ö. Özer (Ed.), *Haber Eleştirmek Araştırma Alanlarına Göre Eleştirel Haber Çalışmaları* içinde (s. 21-52). Konya: Literatürk Academia Yayınları.
- Sönmez, M. (2010). *Medya, Kültür, Para ve İstanbul İktidarı*. İstanbul: Yordam Kitap.
- Sönmez, M. (2010, 20 Ağustos). Elektrik, doğal gaz, su zammı yolda. *Cumhuriyet*, s. 15.
- Symthe, D.W. (1977). Communications: Blindspot of Western Marxism. *Canadian Journal of Political and Social Theory*.1(3), 1-29. Erişim Adresi:<http://www.ctheory.net>
- Şanlısoy, S. (2007). *Ekonomi-Politika Etkileşiminin Süreç Politikası açısından Analizi: Türkiye Örneği*. Yayınlanmamış Doktora Tezi. İzmir: Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Şimşek, G. (2010, 10 Ağustos). 'Kazancı kardeşler' kazandı'. *Habertürk*, s. 4.
- TMMOB'den elektrik deklarasyonu. (2010, 22 Ağustos). *Cumhuriyet*, s. 13
- Türkiye Elektrik Ticaret ve Taahhüt A.Ş. (2009). *Sektör Raporu*. Erişim Adresi: http://www.enerji.gov.tr/File/?path=ROOT%2F1%2FDocuments%2FSekt%C3%B6r+Raporu%2FSektor_Raporu_TETAS.pdf
- Türkiye Medya Sahipleri Ağı. (2018, 20 Mart). *Graphcommons*. 20.03.2018 tarihinde <https://graphcommons.com/graphs/09426282-c311-4b39-be2c-1bd4f93b5771> adresinden edinilmiştir.
- Ulusoy, A. (2010, 13 Ağustos). Elektrik dağıtım özelleştirmelerinin hukuki gerçekleri. *Akşam*, s. 15.
- Ülkenin elektriği onda tekelleşecek. (2010, 22 Ağustos). *Akşam*, s. 1.
- Üşür, İ. (2003). Ekonomi Politik: Zarif Mezar Taşları. *Praksis*, 10, 211-238.

- Wayne, M. (2006). *Marksizm ve Medya Araştırmaları Anahtar Kavramlar, Çağdaş Eğilimler*. B. Cezar (Çev.). İstanbul: Yordam Kitap.
- Wimmer R.D. ve Dominick, J.R. (2007). İçerik Çözümlemesi. G.Ş. Atabek ve Ü. Atabek (Der.). *Medya Metinlerinin Çözümlemek İçerik, Göstergibilim ve Söylem Çözümleme Yöntemleri* içinde (s. 19-47), (Çev. Ü. Atabek). Ankara: Siyasal Kitabevi.
- Wittel, A. (2014). Sayısal Marx Dağıtık Medyanın Ekonomi Politığıne Doğru. F. Başaran (Ed.). *Medya, Meta ve Sermaye Birikimi Marx Geri Döndü* içinde (s. 389-433), (Çev. Ö. Dinçer). Ankara: NotaBene Yayınları.
- Yıldırım, B. (2015). İçerik Çözümlemesi Yönteminin Tarihsel Gelişimi Uygulama Alanları ve Aşamaları. B. Yıldırım (Ed.). *İletişim Araştırmalarında Yöntemler Uygulama ve Örneklerle* içinde (s. 105-153). Konya: Literatürk Academia Yayınları.
- Yüzak, Ö. (2010, 11 Ağustos). Enerjide alan da memnun satan da... Peki ya kullanan?. *Cumhuriyet*, s. 13.
- Yüksel, E. (2002). Basında POAŞ Özelleştirmesi Haberleri: Basın Meslek İlkeleri, Haberde Nesnellik İlkeleri ve Haber İçeriklerini Etkileyen Unsurlar Bağlamında İçerik Analizi'ne Dayalı Bir Değerlendirme. *Selçuk İletişim*, 2(2), 93-106.